

VALTIONEUVOSTON ASETUS ENERGIAN ALKUPERÄTAKUISTA

1. Tausta

Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 (uudelleenlaadittu) eli ns. *RED II* on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2021. *RED II*:lla korvataan vielä toistaiseksi voimassa oleva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/28/EY uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta.

RED II:lla luodaan yhteiset puitteet uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian edistämiseksi. Direktiivissä asetetaan sitova unionin tavoite, joka koskee uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian kokonaisuutta energian kokonaisloppukulutuksesta unionissa vuonna 2030. Direktiivi sisältää myös säännöt uusiutuvilla lähteillä tuotettavalle sähkölle myönnettävästä taloudellisesta tuesta, itse uusiutuvilla lähteillä tuotetun sähkön kulutuksesta, uusiutuvan energian käytöstä lämmitys- ja jäähdytysalalla ja liikennealalla, jäsenvaltioiden välisestä sekä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisestä alueellisesta yhteistyöstä, alkuperätakuista, hallinnollisista menettelyistä sekä tiedottamisesta ja koulutuksesta. Lisäksi direktiivissä vahvistetaan kestävyyskriteerit ja kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevat kriteerit biopolttoaineille, bionesteille ja biomassapolttoaineille.

RED II:n 19 artiklassa säädetään uusiutuvan energian alkuperätakuista. Merkittävänä muutoksena aikaisempaan *RED II*:ssa alkuperätakuusäätely laajennettiin uusiutuvaan kaasuun, vetyyn sekä lämpöön ja jäähdytykseen.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi energian alkuperätakuista (HE 87/2021vp, jäljempänä *hallituksen esitys (HE 187/2021 vp)*) on esitetty *RED II*:n alkuperätakuista koskevan sääntelyn sekä sähkömarkkinadirektiivin ((EU) 2019/944) sähkön alkuperän ilmoittamista koskevan sääntelyn täytäntöönpanoa uudella lailla energian alkuperätakuista (jäljempänä *alkuperätakuulaki*). Samalla on ehdotettu kumottavaksi voimassa oleva laki sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta (1129/2003). Ehdotetulla uudella lailla alkuperätakuujärjestelmää koskeva kansallinen sääntely laajennettaisiin sähkön lisäksi kaasuun ja vetyyn sekä lämpöön ja jäähdytykseen. Alkuperätakuista myönnettäisiin uusiutuvilla energialähteillä tuotetun energian lisäksi ydinvoimalla tuotetulle sähkölle sekä hukkalämmölle ja -kylmälle. Energian alkuperän varmennusvelvoite laajennettaisiin koskemaan kaikkia energiamuotoja erikseen säädetyin poikkeuksin.

RED II:n alkuperätakuusäätelyn toimeenpanon valmistelun yhteydessä on arvioitu tarpeelliseksi antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella alla tarkemmin kuvatusti.

2. Tavoitteet

Ehdotetun alkuperätakuulain sisältämien valtuutuslainsäätöjen nojalla on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetus, jossa annetaan tarkemmat säännökset sähkön, kaasun, vedyn sekä lämmön ja jäähdytyksen alkuperätakuista. Asetuksessa pyritään huomioimaan alkuperätakuista koskevan standardin CEN EN – 16325 päivityksestä johtuvat mahdolliset tarpeet kansalliselle alemman asteiselle sääntelylle.

Hallituksen esityksessä (HE 87/2021 vp) nostettiin erityisesti esille tarve antaa tarkempia säännöksiä alkuperätakuiden sisältämisestä tiedoista RED II:n 19 artiklan 7 kohdan mukaisesti. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä todentamisesta, todentamistodistuksien sisältämisestä tiedoista ja voimassaoloajasta sekä sähkön jäännösjakauman laskennasta.

3. Keskeiset ehdotukset

Ehdotetun alkuperätakuulain 4, 6 ja 14 §:n nojalla annettaisiin uusi valtioneuvoston asetus energian alkuperätakuista. Valtioneuvoston asetuksessa annettaisiin tarkempia säännöksiä alkuperätakuiden ja todentamistodistusten sisältämisestä tiedoista. Lisäksi asetuksessa säädettäisiin todentamistodistuksen voimassaoloajasta ja muun todentamisen rinnastamisesta ehdotetun lain mukaiseen todentamiseen. Asetuksessa annettaisiin myös tarkentavaa sääntelyä sähkön jäännösjakauman laskennasta. Asetus vastaisi sisällöltään hyvin pitkälti vielä voimassa olevaa valtioneuvoston asetusta sähkön alkuperän varmentamisesta (417/2013, jäljempänä myös *sähkön alkuperätakuuasetus*).

4. Ehdotetun asetuksen sisältö

1 §. Sähkön alkuperätakuun sisältämät tiedot

Pykälässä säädettäisiin sähkön alkuperätakuun sisältämisestä tiedoista. Kyseessä olisi listaus tiedoista, jotka sähkön alkuperätakuun tulisi vähintään sisältää. Alkuperätakuulle olisi siten mahdollisuus lisätä myös muita tietoja, kuten tietoja kestävydestä. Tuotantolaitoksen kapasiteetilla tarkoitetaan kyseisen alkuperätakuun mukaisen tuotannon kapasiteettia, esimerkiksi sähkön alkuperätakuun tulisi sisältää tieto sähkön tuotannon kapasiteetista.

Tuotantolaitosta koskevien yleistietojen lisäksi sähkön alkuperätakuun tulisi sisältää tiedot energialähteestä sekä tuotannon alkamis- ja päättymispäivästä. Jos tuotantolaitos olisi saanut investointitukea tai hyötynyt muusta kansallisesta tukijärjestelmästä tulisi takuulle lisätä siitä maininta. Lisäksi alkuperätakuu olisi yksilöitävä tiedoilla myöntämispäivästä ja myöntäjävaltiosta sekä tunnistenumeroilla.

2 §. Tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetun sähkön alkuperätakuun sisältämät tiedot

Pykälässä säädettäisiin tehokkaalla yhteistuotannolla tuotetun sähkön alkuperätakuun sisältämisestä tiedoista. Kuten sähkön alkuperätakuun osalta, kyseessä olisi listaus tiedoista, jotka alkuperätakuun tulisi vähintään sisältää.

3 §. Kaasun alkuperätakuun sisältämät tiedot

Pykälässä säädettäisiin kaasun alkuperätakuun sisältämisestä tiedoista. Kyseessä olisi listaus tiedoista, jotka alkuperätakuun tulisi vähintään sisältää. Listauksen sisältö vastaisi edellä esitetyn sähkön alkuperätakuulta vaadittavien tietojen listausta.

4 §. Vedyn alkuperätakuun sisältämät tiedot

Pykälässä säädettäisiin tiedoista, jotka tulisi sisällyttää vedyn alkuperätakuuseen. Kuten muidenkin alkuperätakuiden osalta kyseessä olisi listaus tiedoista, jotka takuun tulisi vähintään sisältää. Listauksen sisältö vastaisi edellä esitetyn sähkön alkuperätakuulta vaadittavien tietojen listausta.

5 §. Lämmön ja jäähtyksen alkuperätakuu

Pykälässä säädettäisiin lämmön ja jäähtyksen alkuperätakuisiin sisällytettävistä tiedoista, jotka takuun tulisi vähintään sisältää. Listauksen sisältö vastaisi edellä esitetyn sähkön alkuperätakuulta vaadittavien tietojen listausta.

6 §. Energiantuotantolaitoksen tuotantotavan ja sen käyttämien energialähteiden todentaminen

Pykälässä säädettäisiin todentamistodistuksen voimassaoloajasta sekä muuhun järjestelmään perustuvan todentamisen rinnastamisesta alkuperätakuulaissa tarkoitettuun todentamiseen.

Pykälän 1 momentin mukaan arviointilaitoksen suorittama energiantuotantolaitoksen tuotantotavan ja sen käyttämien energialähteiden todentaminen olisi voimassa viisi vuotta todentamistodistuksen antamisesta lukien. Arviointilaitos voisi kuitenkin erityisestä syystä tehdä todentamisen myös viittä vuotta lyhyemmäksi määräajaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Eurooppalaisessa energian alkuperätodistusjärjestelmässä (European Energy Certificate System, EECS) suoritettujen todentamisen rinnastamisesta alkuperätakuulaissa tarkoitettuun todentamiseen. Todentaminen olisi voimassa viisi vuotta todentamistodistuksen antamisesta lukien.

Pykälän 3 momentin mukaan myös uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain (1396/2010) 15 §:n nojalla tehty hyväksymispäätös rinnastettaisiin alkuperätakuulaissa tarkoitettuun todentamiseen. Voimassa olevasta sähkön alkuperätakuuasetuksesta poiketen kyseinen todentaminen olisi voimassa mainitun hyväksymispäätöksen voimassaolon mukaisesti. Sähkön tuotantotuesta annetun lain nojalla tehty hyväksymispäätös voitaisiin rinnastaa alkuperätakuulaissa tarkoitettuun todentamiseen ainoastaan niissä tapauksissa, kun päätös koskee samaa kokonaisuutta kuin rekisteriin ilmoitettava energiantuotantolaitos. Pääasiassa hyväksymispäätöstä voidaan hyödyntää todentamisena sähköä tuottavan laitoksen osalta.

Lisäksi pykälän 4 momentin mukaan päästökaupan ilmaisjakoa koskeva toiminnanharjoittajan hakemus rinnastettaisiin alkuperätakuulaissa tarkoitettuun todentamiseen. Päästöoikeuksien yhdenmukaistettua maksutta tapahtuvaa jakoa koskevien unionin laajuisten siirtymäsäännösten määrittämisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/87/EY 10 a artiklan mukaisesti annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/331 4 artiklan 2 kohdan mukainen toiminnanharjoittajan ilmaisjakoa koskeva hakemus sisältää perustietoselvityksen, tarkkailumenetelmäsuunnitelman ja todentamisraportin. Hakemus voitaisiin rinnastaa alkuperätakuulaissa tarkoitettuun todentamiseen niissä tapauksissa, kun todentaminen koskee samaa kokonaisuutta kuin rekisteriin ilmoitettava energiantuotantolaitos ja hakemus olisi todennettu asianmukaisesti. Pääasiassa ilmaisjakoa koskevaa todentamista voidaan hyödyntää lämpöä tuottavan laitoksen todennuksena.

Ehdotuksella pyritään pienentämään järjestelmästä toiminnanharjoittajille aiheutuvia kustannuksia ehkäisemällä päällekkäisten todentamisenmenettelyjen tarvetta.

7 §. Todentamistodistuksen sisältämät tiedot

Pykälässä säädettäisiin tiedoista, jotka todentamistodistuksen tulisi sisältää.

8 §. Sähkön jäännösjakauman laskeminen

Pykälä sisältäisi sähkön jäännösjakauman laskemista koskevat periaatteet. Energiaviraston on vuosittain laskettava sähkön kansallinen jäännösjakauma, jota käytetään antamaan alkuperä muuten alkuperältään tuntemattomalle sähkölle. Pykälän sisältämät laskentaperiaatteet perustuvat RED II –direktiiviin. Jäännösjakauma olisi laskettava parhaiden käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Jäännösjakauma laskettaisiin tietylle kalenterivuodelle kyseisen kalenterivuoden energialähteiden kokonaisyhdistelmästä. Jäännösjakaumaan ei kuitenkaan laskettaisi mukaan peruutettujen alkuperätakuiden kattamaa osuutta. Keskeistä on, että jäännösjakauman laskennassa tulisi estää uusiutuvilla energialähteillä ja ydinvoimalla tuotetun sähkön kaksoislaskenta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eurooppalaisen jäännösjakauman käytöstä. Eurooppalaisella jäännösjakaumalla katetaan tarvittaessa alkuperältään varmentamattoman tuotannon ja alkuperältään varmentamattoman kulutuksen välistä alijäämää. Eurooppalaisen jäännösjakauman laskentaa ei ole esimerkiksi lainsäädännöllä vastuutettu minkään tietyn organisaation hoidettavaksi, joten kyseisessä momentissa varaudutaan vaihtoehtoisia toimintatapoja esittämällä tilanteeseen, jossa eurooppalaista jäännösjakaumaa ei olisi käytettävissä.

9 §. Voimaantulo

Asetus tulisi voimaan xx päivänä lokakuuta 2021.

5. Esityksen vaikutukset

Asetuksella ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia, sillä kysymys on lähinnä alkuperätakuulain soveltamista tarkentavasta sääntelystä. Asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä alkuperätakuulain soveltamisesta ja siten asetuksen vaikutuksia on tarkasteltava yhdessä hallituksen esityksessä (HE 87/2021 vp) esitetyn lakiehdotuksen vaikutusten arvioinnin kanssa.

Asetuksen tarkentavalla sääntelyllä arvioidaan kuitenkin olevan positiivisia vaikutuksia toimeenpanon sujuvuuteen erityisesti todentamista koskevan sääntelyn osalta.

6. Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä. Valmistelun aikana on kuultu Energiavirastoa.

[Asetus ja siihen liittyvä muistio ovat olleet lausunnolla 19.7.-1.9.2021 lausuntopalvelu.fi –verkkopalvelussa. Lausunto pyydettiin xx. Lausuntoja saatiin xx. Lausuntopyyntö ja saadut lausunnot ovat tutustuttavissa lausuntopalvelu.fi –sivustolla.]

7. Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan xx päivänä lokakuuta 2021. Asetuksen voimaantulo on riippuvainen uuden alkuperätakuulain voimaantulosta. Voimaantulo on tarkoitus ajoittaa alkuperätakuulain voimaantulon yhteyteen.